

ARBORII NU CRESC ÎN PIVNIȚĂ

Teatrul este o specie literară europeană: simetrică, limpede, limitativă. Digresiunile și descrierile, "eseistica" sau lirismul deghizat nu încap aici, necum "burtile" și divagațiile. Cum bine s-a spus, e arhitectură. Și cu atât mai mult constituie o probă de foc pentru orice literatură. De la Alecsandri, prin Caragiale, Sorbul, Camil Petrescu, Mihail Sebastian, Gh. Ciprian și poate și prin teatrul poetic al lui Blaga și Dan Botta, avem cițiva dramaturgi. Am avut și cițiva regizori, pentru că, nu trebuie uitat, textul și spectacolul merg mână în mână conform principiului vaselor comunicante.

Plecând de la aceste premise, cum arată ultimii 40 de ani de text dramatic românesc? Cam inodor, uneori epigonic și îndeosebi ... bulevardier de partid. Un echivalent al *Cronicii de familie*, al *Morometilor* - un echivalent dramaturgic - nu disting între anii 1948 - 1989. La "liberalizarea" din epoca deceniului al șaptelea, nu a răspuns la apel nici un dramaturg de sertar, măcar în măsura în care au răspuns prozatorii: V. Voiculescu, Ion Vinea. Sau romancierii care au apărut atunci: Nicolae Breban, Fănuș Neagu.

Există, negreșit, o foarte importantă circumstanță atenuantă, mult mai învederată în teatru și cinematograf decât în proză ori eseu, pentru a nu mai vorbi de poezie, al cărei limbaj simbolic prin natură a favorizat-o; aceasta e circumstanța socială. Teatrul este prin excelență o artă de agora. Și dacă regizorii, scenograful, actorii au mai reușit să spună ori să sugereze ceva, dramaturgilor le-a venit extrem de greu, dacă nu imposibil. De aceea ne și mîngîiem cu piesele lui Teodor Mazilu.

Pentru că în rest, retrospectiv, totul apare drept căldicel. De la meșteșugul lui Horia Lovinescu la glumele chinuite, chircoite și tocmai prin asta tragice - ale lui Ion Băieșu, autor emblematic pentru vremurile precare și spălăcite pe care le-am trăit. Las să se odihnească în pace Baranga, care, cu satirele sale duse pînă la nivel de director-general și ministru-adjunct, a anticipat acea mare escrocherie propagandistică din romanul românesc numită și obsedantului deceniu, sau, în terminologia lui Caragiale, "revoluțiune cu permisiune de la polițiune".

Dacă proza a păstrat, totuși, măsura, decența, genul dramatic s-a făcut chiar porta-vocele Revoluției culturale din '71. Să nu uităm că Paul Everac a scris Un fluture pe lampă, piesă pe care ar putea-o reproduce revista "România Mare". Emil Cioran, scotit azi cel mai mare stilist într-o mare și glorioasă literatură, era un personaj cu "cheie" în pamfletul neobrazat montat la Național în 1972. Isprava sa îl plasează pe dramaturg la cota cea mai înaltă în antologia - destul de voluminoasă - a infamiei intelectuale românești.

Tematica monodică și clișeistă a obsedantului deceniu s-a reflectat și pe scenă. Apoi, toate acele piese și piesulețe livrate mai întîi prin intermediul televiziunii, marțea, în care absolvenții erau îndemnați străvezu să "aleagă" catedra din comună și nu pe aceea din oraș; șantierii frămîntați de metafizica buldozerului; stupidele pledoarii în favoarea mai-binelui care trebuie să ia locul binelui... - toate acestea ne întorceau la Costache Caragiali și la Alecsandri, minus nalvitatea acelor îndreptători de moravuri; minus buna lor credință de întemeietori.

Bilanțul e trist. Pentru că spectacolul a reușit de multe ori să se strecoare - și aici aș găsi exemple benefice nenumărate -, însă textul, nu. E greu să se dezvolte dramaturgi în asemenea împrejurări, analoge cu creșterea arborilor în pivniță. Și ar mai fi o circumstanță: trimițînd un roman sau un eseu peste graniță, putea fi tradus și publicat. O piesă, însă, presupune un regizor, o echipă, un teatru... Nu cunosc, în ultimii 15 ani, decât un dramaturg est-european devenit notoriu în străinătate: ascultam, la finele anilor '70, piese ale lui Havel la BBC; traduse în limba română.

DAN CIACHIR

NOI CITIM, NU GÎNDIM

Puține probleme de interes major au făcut și fac să curgă atîta cerneală precum, la noi, în ultimul an, chestiunea, în definitiv neesențială în raport cu nivelul programelor, a crainicilor televiziunii. Pe de altă parte, însă, trebuie să admitem că un subiect care inflamează într-atît condeiele nu poate să nu-și albă importanța lui. Oamenii aceștia, care iau în numele nostru pulsul evenimentelor și care, prin felul lor de a fi, ne influențează metabolismul, fac parte din viața noastră; chiar fără să-l vedem, le recunoaștem vocea, frazarea, ritmul interior, ticurile, și ne grăbim sau nu către micul ecran în funcție de turele lor de serviciu. Și dacă feed-back-ul se realizează mai greoi, pînă la urmă "unda" acestui tăcut mesaj de răspuns al nostru ajunge totuși la ei, fie și prin delegație, sub forma (de obicei acrișoară) a cronicilor, top-urilor, telefoanelor, scrisorilor; astfel încît la televiziune se știe cine e bine și cine e prost receptat.

Într-o profesiune care cere nu numai pregătire culturală ovasienciclopedică, pricepere gazetărească, aplomb, ci și o anume îmbinare specifică de calități omenești, e firesc ca, oricît de mare ar fi numărul celor ce se cred chemați, foarte puțini să fie aleși. Nefiresc e, în schimb, raportul tensionat ce s-a instalat, în această privință, între televiziune, ca instituție, pe de o parte (care consimte abia după un veritabil război al nervilor să retragă "acreditarea" unui angajat, ignorînd faptul că prezența unui purtător de cuvînt cu un comportament inadecvat distorsionează mesajul, fiind extrem de contraproductivă), și critici, pe de alta (nevoii să cheltuiască prea multă energie pentru a "disloca" de pe post un neavenit, și care, exasperați, răbufnesc în reproșuri lipsite de fair-play privind vîrsta și fizicul unor doamne și domni fixați parcă pentru totdeauna pe ecranul de